

Αστρολάβος, Τεύχος 8, 2007

Η μέθοδος project: μια εκπαιδευτική προσέγγιση για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Δρ. Τιμολέων Θεοφανέλλης
Σχολικός Σύμβουλος Πληροφορικής Β. Αιγαίου
timtheo@sch.gr

Περίληψη

Ο ρόλος που η εκπαίδευση καλείται να διαδραματίσει στη σύγχρονη εποχή αλλάζει. Όλο και περισσότερο γίνεται κατανοητό ότι ο κυρίαρχος ρόλος του σχολείου δεν πρέπει να είναι η παροχή γνώσεων αλλά η ανάπτυξη της δεξιότητας της διαχείρισής τους, καθώς αναγνωρίζεται ότι στόχος της εκπαίδευσης οφείλει να είναι στις μέρες μας η παροχή ευκαιριών στους μαθητές να εμβαθύνουν και να διαμορφώσουν μεταγνωστικές σκέψεις και στάσεις, που θα εφαρμόσουν στην καθημερινή τους ζωή. Στο επίκεντρο του εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος τοποθετούνται η πολύπλευρη μελέτη των αντικειμένων, η δημιουργική αντιμετώπιση των προβλημάτων, η μείωση των εξειδικευμένων γνώσεων και η συσχέτιση της διδασκαλίας με πραγματικές καταστάσεις της ζωής. Η μέθοδος Project, σε πλήρη συνέπεια με τις παραπάνω αρχές, έρχεται να υπηρετήσει το νέο αυτό εκπαιδευτικό προσανατολισμό, αλλάζοντας παράλληλα τον παραδοσιακό ρόλο του εκπαιδευτικού στη διδακτική πράξη.

Εισαγωγή

Το Project ως μέθοδος δεν είναι μια σύγχρονη παιδαγωγική επινόηση, αφού προέρχεται από το Αμερικάνικο προοδευτικό κίνημα στην εκπαίδευση των αρχών του προηγούμενου αιώνα. Αρχικά είχε ως στόχο τη μεταρρύθμιση των κοινωνικών και οικονομικών δομών μέσω της αγωγής με βασικό σκοπό τη δημιουργία μιας κοινωνίας που θα προωθείται η ισότητα και η δημοκρατία. Ο πρώτος σαφής ορισμός και λεπτομερής περιγραφή της μεθόδου δόθηκαν από τον W. H. Kilpatrick στο κείμενό του "The Project Method" το οποίο είναι σήμερα παγκοσμίως γνωστό (Church & Sedlak, 1976). Ο Kilpatrick (1925) χαρακτήρισε το project ως μια «πηγαία-εσωτερική σκόπιμη ενέργεια» (hearty purposeful act). Η ελευθερία της

δράσης αποτελούσε το θεμελιώδες συστατικό για την προαγωγή της ανεξαρτησίας, της ευθυκρισίας και της υπευθυνότητας, που χαρακτηρίζουν τους ελεύθερους δημοκρατικούς πολίτες.

Στο πλαίσιο της εργασίας αυτής θα παρουσιαστούν η παιδαγωγική αξία και τα χαρακτηριστικά της μεθόδου, προτάσεις για την υλοποίηση της - με έμφαση στο νέο ρόλο που καλείται να παίξει ο εκπαιδευτικός - και τα οφέλη από την εφαρμογή της στη σχολική τάξη. Έτσι, η μέθοδος project προτείνεται για χρήση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, όπως για παράδειγμα στις μεγάλες δραστηριότητες του μαθήματος Πληροφορικής της Γυμνασίου.

Παιδαγωγική αξία της μεθόδου

Μάθηση δεν θεωρείται πλέον η διαδικασία μετάδοσης γνώσεων και η κατάκτηση ενός συγκεκριμένου επιπέδου ικανοτήτων. Στις μέρες μας προτείνεται η πολύπλευρη μελέτη των αντικειμένων, η δημιουργική αντιμετώπιση των προβλημάτων, η μείωση των εξειδικευμένων γνώσεων και η συσχέτιση της διδασκαλίας με πραγματικές καταστάσεις της ζωής. Για παράδειγμα στα μαθήματα Πληροφορικής οι εφαρμογές, δραστηριότητες και ασκήσεις που καλούνται να υλοποιήσουν οι μαθητές γίνεται προσπάθεια να έχουν σχέση με την πραγματικότητα, τα ενδιαφέροντά τους αλλά και την καθημερινή ζωή. Ως νέος στόχος της εκπαίδευσης προτείνεται η παροχή ευκαιριών στους μαθητές να εμβαθύνουν και να διαμορφώσουν μεταγνωστικές σκέψεις και στάσεις, που θα εφαρμόσουν στην καθημερινή τους ζωή (Φλουρής, 1992, σελ.220). Ο στόχος αυτός είναι εφικτός για μαθητές κάθε «γνωσιακού επιπέδου», αφού όλοι μπορούν να βελτιωθούν σε κάποιες δεξιότητες.

Στην καθημερινή ζωή συνειδητοποιούμε ότι μέρος από τις γνώσεις και τις δεξιότητες που αποκτούμε θα είναι σύντομα παρωχημένες. Αυτό το γεγονός μετατοπίζει το ενδιαφέρον από το τι (δηλωτική μάθηση) στο πώς (διαδικαστική μάθηση) αναδεικνύοντας τη σημασία του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω». Η μάθηση είναι μια σύνθετη επεξεργασία, όπου ο μαθητής συμμετέχει ενεργά στην κατασκευή και συγκρότηση της γνώσης. Με αυτή την έννοια, ο μαθητής οικειοποιείται τη γνώση και τη διαχειρίζεται δημιουργικά, χωρίς να αποστηθίζει (Κουλαΐδης, 2007).

Η μάθηση λοιπόν οφείλει να αποκτήσει ένα πιο διευρυμένο χαρακτήρα και να συμπεριλάβει και κοινωνικές δεξιότητες, όπως εκείνες της θέσης στόχων, της δυνατότητας εξεύρεσης εναλλακτικών λύσεων, της επικοινωνίας, της συνεργατικότητας, της αναζήτησης ποιότητας, τις ικανότητες παρουσίασης μιας εργασίας μπροστά στο κοινό. Το

εκπαιδευτικό σύστημα, καλείται λοιπόν να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις τις εποχής μέσω:

- της δημιουργίας μαθητών με ισχυρή αυτοαντίληψη, κριτική και διαλεκτική ικανότητα και θετική διάθεση για συνεργασία
- της καλλιέργειας της ικανότητας κάθε ατόμου για χρήση και κριτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας
- της διατήρησης της κοινωνικής συνοχής μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών και
- της ανάπτυξης πνεύματος συνεργασίας και συλλογικότητας.

Τα χαρακτηριστικά της μεθόδου project

Η απόδοση του όρου «σχέδιο δράσης» αποδίδει τη φυσιογνωμία της μεθόδου αφού επικεντρώνεται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός έργου. Η διαδικασία έχει θεωρητικό και πρακτικό περιεχόμενο ενώ πραγματοποιείται με τη συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας (Frey, 1998).

Στην πράξη, πρόκειται για την προσπάθεια να επεξεργαστούν οι μαθητές, εντός αλλά και εκτός της τάξης ένα συγκεκριμένο θέμα ή πρόβλημα, το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντά τους με σκοπό τη σύνδεση της μάθησης με τη ζωή. Η διάρκεια της επεξεργασίας ενός θέματος μπορεί να ποικίλει από μερικές ώρες μέχρι και μια ολόκληρη σχολική χρονιά, ανάλογα με το θέμα και την ηλικία των μαθητών (Katz & Chard, 2000). Κατά την εφαρμογή δίνεται η ευκαιρία να χρησιμοποιηθούν γνώσεις, εμπειρίες και ικανότητες, από πολλά επιμέρους γνωστικά αντικείμενα (Χανιωτάκης & Θωίδης, 2001). Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται καλύπτουν όλες τις φάσεις παραγωγής της γνώσης, όπως είναι η συλλογή πρωτογενών πληροφοριών, η επεξεργασία τους, η κωδικοποίηση της γνώσης, η διαχείριση και η αξιολόγηση της. Η ενεργητική συμμετοχή, η διαθεματική προσέγγιση, η σύνδεση θεωρίας και πράξης, η βιωματική μάθηση, η προγραμματισμένη ομαδική εργασία και η εμπλοκή της σχολικής ζωής στην κοινωνία αποτελούν τα ουσιώδη συστατικά της όλης διαδικασίας (Κορομπόκης & Κοτίνης, 1999).

Η μέθοδος ωθεί προς διαθεματική προσέγγιση, αφού οι λύσεις σε καθημερινά προβλήματα εντοπίζονται μέσα από γνώσεις από διάφορα μαθήματα που συνδυάζονται προς ένα τελικό αποτέλεσμα. Σύμφωνα με τη διεπιστημονική προσέγγισης της γνώσης οι επιμέρους επιστημονικοί κλάδοι στο σχολείο θα πρέπει να αναζητούν διαρκώς κοινούς δρόμους που οδηγούν σε μια σφαιρική παρουσίαση των επιμέρους θεμάτων. Η διαθεματικότητα

προχωρεί περισσότερο διαμορφώνοντας το γνωστικό πεδίο όχι απλώς ως προσπάθεια συμβολής στις αναζητήσεις των επιμέρους επιστημονικών κλάδων με τη συνδρομή και των υπόλοιπων, αλλά ως μια αλληλουχία επιμέρους θεματικών ενοτήτων, που πηγάζουν από αυθόρυμητους προβληματισμούς-ανάγκες της καθημερινότητας, με όλη την επιστημονική διάσταση που εμπεριέχουν. Η διαπραγμάτευση των θεματικών ενοτήτων ακολουθεί αυτή τη διεπιστημονική προσέγγιση. Κάτω από αυτή την οπτική η σχολική ζωή δεν ακολουθεί τις προδιαγραφές των επιμέρους επιστημών, αλλά εντοπίζει πεδία ενδιαφέροντων, στα οποία καλούνται οι επιμέρους επιστημονικοί κλάδοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους (Χρυσαφίδης, 2002).

Οι βασικές αρχές εφαρμογής της μεθόδου μπορούν να συνοψιστούν σύμφωνα με τους Καφετζόπουλος κ.α. (2001) και Tippelt & Amoros (2004) ως εξής:

- Η έμφαση δίδεται κυρίως στη διαδικασία και όχι στο περιεχόμενο της μάθησης.
- Η επιλογή του θέματος προς διερεύνηση προκύπτει από τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών και σχετίζεται με πραγματικές καταστάσεις ζωής.
- Ο καθορισμός των στόχων, του σχεδιασμού, της εφαρμογής και του ελέγχου αποτελεί πρωταρχικά ευθύνη των ίδιων των μαθητών.
- Οι μαθητές αποκτούν ερευνητική αυτονομία και μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν μέσα από ενεργητικές και συμμετοχικές δραστηριότητες.
- Η μέθοδος συνδυάζει γνωστικούς, συναισθηματικούς και ψυχοκινητικούς στόχους, ενώ προάγει την ενοποίηση της γνώσης από διαφορετικά επιστημονικά πεδία.
- Καλλιεργούνται στάσεις και συμπεριφορές που συμβάλλουν θετικά στην ευαισθητοποίηση και κοινωνικοποίηση των μαθητών.

Ο Newmann (1998) προτείνει τρία κριτήρια βάση των οποίων μπορεί να αξιολογηθεί η υλοποίηση της μεθόδου project:

- χτίσιμο πάνω στις προηγούμενες γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες εμπλουτίζονται
- η κατανόηση και όχι η επιφανειακή προσέγγιση των φαινομένων
- η αξία της αποκτηθείσας γνώσης εκτός του στενού πλαισίου της εκπαίδευσης, αξία που αναδεικνύεται μέσα από τις δεξιότητες ζωής που αποκτούν οι μαθητές.

Η όλη φιλοσοφία της μεθόδου αποδίδεται από την πρόταση των Wiggins & McTighe (1998): «Για να γίνει μια ιδέα κατανοητή, οι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να σχεδιάζουν δραστηριότητες για την κάλυψη ενός θέματος, αλλά για την ανακάλυψή του». Οι μαθητές χρειάζονται σήμερα περισσότερο ίσως από ποτέ μαθήματα που τους επιτρέπουν να βιώνουν την έρευνα, τα επιχειρήματα, τις εφαρμογές και τις απόψεις πίσω από τα γεγονότα και τις γνώμες που διδάσκονται, ώστε να τα κατανοήσουν. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στα μαθήματα που το ΑΠΣ δεν είναι ιδιαίτερα πιεστικό όπως για παράδειγμα τα μαθήματα επιλογής Πληροφορικής του ΓΕΛ.

Υλοποίηση

Η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τρόπος υλοποίησης προαιρετικών προγραμμάτων που διεξάγονται σε όλες τις βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτός του σχολικού ωραρίου (πχ Περιβαλλοντικά, Αγωγής Υγείας κ.α., αλλά και Ευρωπαϊκά προγράμματα). Πριν την έναρξη της διαδικασίας υλοποίησης ενός project, ενδείκνυται να γίνει η ενασθητοποίηση και ενημέρωση των μαθητών και όλων των εκπαιδευτικών που θα συμμετάσχουν σχετικά με τη μέθοδο και τη διαμόρφωση του πλαισίου λειτουργίας της ομάδας. Στην πρώτη συνάντηση να γίνει περιγραφή της μεθόδου και να αποσαφηνιστούν οι βασικοί κανόνες. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να συμμετέχουν συνδιαμορφώνοντας αυτούς τους κανόνες και να συμμετάσχουν στη δημιουργία του «εκπαιδευτικού συμβολαίου». Το συμβόλαιο αυτό παραμένει ανοιχτό για επαναδιαπραγμάτευση σε όλη τη διάρκεια της υλοποίησης του project και επιτρέπει τη δημιουργική διεργασία των μαθητών που καλούνται να διαχειριστούν σε πραγματικές καταστάσεις (Rogers, 1999).

Η βιβλιογραφία γύρω από την εφαρμογή των project συγκλίνει στην αναγνώριση τεσσάρων γενικών σταδίων υλοποίησής τους. Τα στάδια αυτά είναι:

- Αναζήτηση και διερεύνηση της θεματικής ενότητας.
- Σχεδιασμός της δράσης.
- Διεξαγωγή των δραστηριοτήτων.
- Παρουσίαση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Η εναρκτήρια συνάντηση είναι το πιο δύσκολο τμήμα αλλά και το πιο δημιουργικό (Frey, 1998 και Χρυσαφίδης, 1995), αφού στοχεύει στην ενεργό και συνειδητή εμπλοκή των συμμετεχόντων. Η επιλογή του θέματος πρέπει όσο είναι δυνατό να απορρέει από τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τα βιώματα των μαθητών που συμμετέχουν. Λόγου χάρη οι μαθητές της Γ'

Λυκείου είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν στα μαθήματα επιλογής Πληροφορικής του ΓΕΛ, θα συμμετάσχουν όμως πρόθυμα σε δραστηριότητα σχετική με τις σχολές ή τις πόλεις στις οποίες επιθυμούν να φοιτήσουν. Στο Γυμνάσιο το αρχικό ερέθισμα για την επιλογή του θέματος μπορεί να προκύπτει από τη συζήτηση κάποιου επίκαιρου θέματος στην τηλεόραση ή από την ανάγνωση ενός αυθεντικού κειμένου (άρθρο, ανακοίνωση, διαμαρτυρία, επιστολή), το οποίο έφτασε στην τάξη στην καλύτερη περίπτωση από τους μαθητές, αλλά μπορεί και από τον εκπαιδευτικό. Για παράδειγμα στο μάθημα της Πληροφορικής στην Α' Γυμνασίου, μπορεί να προκληθεί ενδιαφέρον στο θέμα τις επιπτώσεις των υπολογιστών στη σύγχρονη κοινωνία και πιο συγκεκριμένα την παραβίαση των προσωπικών δεδομένων, που απασχολεί πολύ συχνά τον τύπο. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ενισχύει όσο είναι εφικτό τέτοιες πρωτοβουλίες σε σχέση με το μάθημά του και το θέμα που πραγματεύεται, ώστε να έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Με τη μέθοδο του καταγισμού ιδεών (brainstorming) όλα τα μέλη της ομάδας εκφράζουν αβίαστα οποιαδήποτε ιδέα και άποψη τους έρχεται στο μυαλό, οι οποίες καταγράφονταν στον πίνακα. Έπειτα από συζήτηση στην οποία συμμετέχουν όλα τα μέλη διαρθρώνεται το πλαίσιο και η δομή του θέματος ενώ καθορίζεται ο σκοπός και το περιεχόμενό του.

Σε δεύτερη φάση διαμορφώνεται το πλαίσιο δράσης και ο προγραμματισμός της πορείας της ομάδας. Γίνεται ο καταμερισμός των εργασιών στην ολομέλεια, δημιουργούνται υπο-ομάδες εργασίας και ορίζεται, από την ομάδα, το μέλος που αναλαμβάνει το ρόλο του συντονιστή των δραστηριοτήτων που έχει αναλάβει η κάθε υπο-ομάδα. Καθορίζεται ο χρόνος και ο χώρος υλοποίησης των δράσεων και προσδιορίζεται ο χρόνος που θα διατεθεί για την ανταλλαγή απόψεων για την πορεία των δράσεων αυτών σε επίπεδο ολομέλειας. Είναι φυσιολογικό οι μαθητές να κάνουν λάθη είτε ως προς τον χρονοπρογραμματισμό είτε ως προς το εφικτό των στόχων. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιτρέψει κάποια λάθη που μπορεί να είναι παιδαγωγικά αξιοποιήσιμα, αλλά χρειάζεται να αποτρέψει κάποια άλλα που μπορεί να αποβούν μοιραία στην όλη διαδικασία. Έτσι στην περίπτωση του Γυμνασίου, που το μάθημα είναι μονόωρο και που οι ώρες είναι περιορισμένες καλό είναι να γίνονται οι απαραίτητες συστάσεις ώστε η δραστηριότητα να ολοκληρωθεί στο διαθέσιμο χρόνο και να αποτραπούν οι μαθητές από το να θέσουν υψηλούς και ανέφικτους στόχους.

Κατά το στάδιο της εκτέλεσης ή διεξαγωγής των δραστηριοτήτων, οι μαθητές καλούνται να εφαρμόσουν στην πράξη αυτά που σχεδίασαν,

δηλαδή να κάνουν επισκέψεις εκτός σχολείου, όπου αυτές απαιτούνται, για επιτόπια έρευνα, να πάρουν συνεντεύξεις από ειδικούς, να συγκεντρώσουν το υλικό τους, να το επεξεργαστούν και να αναλύσουν τα δεδομένα που θα συλλέξουν. Αξίζει να τονιστεί ότι κάθε μαθητής ασχολείται με το θέμα που προβλέπεται στο project που του αρέσει (είναι κοντά στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του), γεγονός που εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την ενεργή συμμετοχή του συνόλου των μαθητών, για παράδειγμα μπορεί να είναι η επιλογή κάποιων εικόνων ή η επεξεργασία τους. Επίσης άξιο προσοχής είναι η ένταξη της σχολικής ζωής στην κοινωνία και αντίστροφα, που επιτυγχάνεται λόγω του βιωματικού της μεθόδου project. Ο μαθητής μαθαίνει να συμπεριφέρεται δημοκρατικά και να μεταφέρει τα βιώματα του ως άτομο και ως μέλος της ομάδας στην τοπική κοινωνία. Στο στάδιο αυτό θα πρέπει να προσεχτεί η ορθολογική διαχείριση του χρόνου, αλλά και η συνεργασία μεταξύ των υποομάδων για τη σύνθεση των επιμέρους δράσεων και την παραγωγή του τελικού προϊόντος, αλλά και ο τρόπος της τελικής παρουσίασής (Φωτίου & Σουλιώτη, 2006).

Τέλος γίνεται η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού παρέχει στους συμμετέχοντες (μαθητές και εκπαιδευτικούς) τη δυνατότητα να κάνουν αυτοκριτική και απολογισμό της εμπειρίας που αποκόμισαν. Για παράδειγμα μετά την τελική παρουσίαση μπορεί να γίνει μια συζήτηση για τα αρχικά σχέδια που υπήρχαν, αν πραγματοποιήθηκαν, τι άρεσε, τι κέρδος αποκόμισαν και αν το έκαναν πάλι από την αρχή τι θα άλλαζαν. Στον απολογισμό αυτό είναι επιθυμητό να περιλαμβάνεται το ζήτημα της επίτευξης του σκοπού του project, η αξιολόγηση της μεθοδολογίας που υιοθετήθηκε, η συμβολή κάθε υποομάδας και κάθε συμμετέχοντος στη διαδικασία, αλλά και προτάσεις για την αξιοποίηση του προϊόντος της έρευνας. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές συνειδητοποιούν καλύτερα τις γνώσεις και εμπειρίες που αποκόμισαν και λαμβάνουν μια άμεση, αυθεντική επανατροφοδότηση για τις μελλοντικές τους δράσεις.

Κατά την υλοποίηση ενός project δεν έχει μεγάλη σημασία ούτε αποτελεί κύριο στόχο το τελικό αποτέλεσμα (τόσο σε ποσότητα και όσο και σε ποιότητα), για αυτό και πρέπει οι παρεμβάσεις των εκπαιδευτικών να είναι οι ελάχιστες δυνατές. Επιθυμούμε την καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης των μαθητών που θα πρέπει να αφεθούν να δημιουργήσουν με βάση τα δικά τους κριτήρια και τις δικές τους εμπειρίες και αισθητική. Αυτό που έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία είναι οι εμπειρίες που οι μαθητές αποκόμισαν και οι δεξιότητες, οι γνώσεις και τα συναισθήματα που προήλθαν από αυτές. Είναι τελικά η ενδυνάμωση της πίστης ότι ο ίδιος ο

μαθητής έχει την ευθύνη και τον έλεγχο για τα οφέλη που θα αποκομίσει σε αυτό το ταξίδι.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Με τη μέθοδο project αναπτύσσεται η συνεργατικότητα και αλλάζει η παραδοσιακή σχέση δασκάλου – μαθητή όπου ο δάσκαλος είναι ο κεντρικός πόλος της διαδικασίας και επικοινωνεί με κάθε μαθητή. Κατά την εφαρμογή της μεθόδου project ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές αποτελούν μέλη μιας ομάδας που επικοινωνούν και συνεργάζονται. Σημαντική προσφορά της μεθόδου project είναι η δράση και η ενεργός συμμετοχή των ίδιων των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό συνεπάγεται την πρωτοκαθεδρία του λόγου του μαθητή στη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την οποία ο εκπαιδευτικός καλείται να ενθαρρύνει παρακινώντας τους μαθητές να εκφραστούν και να συμμετέχουν (Noye & Piveteau, 1999). Με τον τρόπο αυτό ενεργοποιούνται και προετοιμάζονται οι μαθητές του ΓΕΛ ή του ΕΠΑΛ για την μελλοντική συμμετοχή τους και στα Πανεπιστημιακά μαθήματα.

Το μαθησιακό μοντέλο απαιτεί την ανάληψη εκ μέρους του εκπαιδευτικού ενός αρκετά διαφορετικού ρόλου σε σχέση με εκείνο του «αρχηγού» που έχει στην παραδοσιακή εκπαίδευση. Ο εκπαιδευτικός σε αυτό το πλαίσιο παύει να λειτουργεί ως φορέας της γνώσης την οποία μεταλαμπαδεύει στους μαθητές, αλλά λειτουργεί πρωτίστως ως διευκολυντής, σχεδιαστής και σύμβουλος μάθησης. Το κέντρο βάρους μετατίθεται από το δάσκαλο στους μαθητές και από την ατομική στη συλλογική μορφή εργασίας. Ο εκπαιδευτικός αποτελεί κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας στην εφαρμογή της μεθόδου (Katz & Chard 2000). Ο εκπαιδευτικός επεμβαίνει όταν οι μαθητές χρειάζονται βοήθεια, διαμεσολαβεί ώστε να "επιλυθούν τα προβλήματα" και να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι, αλλά "επιτρέπουν" στους μαθητές να κάνουν και λάθη τα οποία κατόπιν αξιοποιούνται. Παρακινούν και προκαλούν θέτοντας ερωτήματα -όταν και όπου χρειάζεται- ενισχύοντας τους μαθητές στην αναζήτηση τρόπων για να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που συναντούν.

Αυτή η ουσιαστική αλλαγή ρόλου συνεπάγεται σύμφωνα με τους Tippelt & Amoros (2004) ότι κατά την υλοποίηση του project ο εκπαιδευτικός:

- Προετοιμάζει σχολαστικά τη μαθησιακή διαδικασία, αλλά μπορεί να δεχθεί και σημαντικές αποκλίσεις αν εκεί οδηγεί η ομάδα.
- Παραμένει κατά το δυνατόν στο παρασκήνιο, αξιολογώντας όσα λειτουργούν και όσα δε λειτουργούν.

- Είναι διαθέσιμος ανά πάσα στιγμή για να δίνει απαντήσεις σε ερωτήματα που εγείρονται και αφορούν τη διεκπεραίωση του project.
- Ενθαρρύνει τους μαθητές να μαθαίνουν μόνοι τους και να διαμορφώνουν οι ίδιοι τις απαντήσεις στα ερωτήματά τους.
- Ενισχύει τους μαθητές να αυτο-αξιολογούν τη δουλειά και τις εμπειρίες τους.
- Διευκολύνει την ανάκληση των ξεχασμένων-αδρανών γνώσεων και αναπτύσσει με τους μαθητές την τεχνική που βασίζεται στην πρακτική εμπειρία.
- Αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή σε θέματα συνεργασίας, οργάνωσης των θεμάτων, της ομάδας και της μεθοδολογίας, που η ομάδα υιοθετεί μέσα από συζητήσεις που εγκαινιάζει.

Οι εκπαιδευτικοί συνεπώς, στα πλαίσια των project προκαλούν, οργανώνουν και κινητοποιούν καταστάσεις μάθησης. Ελέγχουν διακριτικά για την ισάξια συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων για να εξασφαλίσουν την εξυπηρέτηση του σκοπού και την ικανοποιητική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μαθητών. Δεν επιβάλλουν γνώσεις και ιδέες, αλλά γίνονται συντονιστές και καθοδηγητές στην ανακάλυψη της γνώσης από τους μαθητές. Σταδιακά, με την απόκτηση εμπειρίας, είναι δυνατό ακόμα και ο ρόλος του συντονιστή να περάσει στα χέρια των μαθητών. Η ανάληψη ευθυνών και ρόλων από τους μαθητές τους ενθαρρύνει να δρουν ανεξάρτητα και να εφαρμόζουν και να αξιολογούν οι ίδιοι τη μαθησιακή διαδικασία.

Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός αποκτά σε αυτό το πλαίσιο τη δυνατότητα να αναλάβει πρωτοβουλίες, να αποκτήσει περισσότερη διδακτική αυτονομία και να ξεφύγει από το ασφυκτικό πλαίσιο της τυπικής διδασκαλίας. Σε πολλές περιπτώσεις μέσα από τη διαδικασία ανακαλύπτει και ο ίδιος νέες πτυχές της γνώσης μαζί με τους μαθητές του. Για να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στο νέο αυτό ρόλο, ο εκπαιδευτικός καλείται να αναπτύξει για τον εαυτό του δεξιότητες ευελιξίας, αυτοσχεδιασμού και εμπιστοσύνης απέναντι στην αβεβαιότητα. Η πολυπλοκότητα και οι απαιτήσεις που συνεπάγονται αυτά τα νέα καθήκοντα, αντισταθμίζονται, ωστόσο, από το αίσθημα της δημιουργικότητας και την καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής, που αποτελούν τελικά το κέρδος που ο εκπαιδευτικός έχει να αποκομίσει και ταυτόχρονα προσφέρει στους μαθητές του μέσα από την εμπλοκή στη διαδικασία υλοποίησης των project (McCourt, 2005).

Η επικοινωνιακή ικανότητα του εκπαιδευτικού και η νέα ικανότητα που του ζητείται στη διαχείριση ομάδων επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα

της μεθόδου (Αράπογλου κ.α., 2003). Η εδραίωση της μεθόδου πρέπει να ξεκινήσει από επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ώστε να γίνουν γνώστες των αρχών της μεθόδου και να τις αξιοποιήσουν -υλοποιήσουν στα μαθήματα τους, λ.χ. στις δραστηριότητες των μαθημάτων επιλογής Πληροφορικής των ΓΕΛ ή στη δημιουργία Πολυμεσικών εφαρμογών στο μάθημα Εφαρμογές Πολυμέσων στην Γ' τάξη του ΕΠΑΛ.

Τα οφέλη από την εφαρμογή της μεθόδου project στην σχολική τάξη

Σε πολλά μέρη του κόσμου η έμφαση στην εκπαίδευση δίνεται σε ακαδημαϊκούς στόχους και συγκεκριμένα στην απόκτηση των «βασικών δεξιοτήτων». Οι ασκήσεις συχνά δεν έχουν καμία σχέση με τον κόσμο που οι μαθητές ζουν και μαθαίνουν και σημαίνουν ελάχιστα στους μαθητές (Katz & Chard 2000). Κατά την υλοποίηση του project δεν ζητάμε αποστήθιση γνώσεων, αλλά κυρίως ενισχύουμε γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες, οι οποίες εμπλέκονται σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα αλλά και στην καθημερινή ζωή, δεξιότητες οι οποίες επηρεάζουν συνολικά τη σχολική απόδοση, εφόσον στην πραγματικότητα αποτελούν μεθοδολογικά εργαλεία για τη μαθησιακή διαδικασία.

Η συμμετοχική και συλλογική προσπάθεια ευνοούν την ευελιξία, την αποδοχή του άλλου, την ψυχολογική του στήριξη, αλλά και την καθιέρωση δημοκρατικών διαδικασιών. Στα θετικά στοιχεία της μεθόδου συγκαταλέγεται επίσης η ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης των μαθητών και η συνακόλουθη ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους.

Η μέθοδος project έχει ένα πολυδιάστατο ρόλο στη σύγχρονη εκπαίδευση ενισχύοντας στον μαθητή:

- Την ικανότητα συγκέντρωσης σε μια εργασία που του έχει ανατεθεί.
- Την ικανότητα να κατανοεί και να εφαρμόζει συγκεκριμένες οδηγίες για την ολοκλήρωση μιας δουλειάς.
- Την ικανότητα συνεργασίας με άλλους.
- Τη δυνατότητα να ολοκληρώνει ένα σχέδιο εργασίας.
- Την ικανότητα διαχείρισης - οργάνωσης του χρόνου.
- Το κριτικό του πνεύμα.
- Τη δημιουργικότητα.
- Την ικανότητα να αυτοδιορθώνεται.
- Την ικανότητα και τη διαφορετικότητα του καθενός.
- Την ικανότητα να αναζητεί ενεργητικά πληροφορίες και να απομονώνει αυτές που του χρειάζονται.
- Την ικανότητα να εκτίθεται σε κοινό και να παρουσιάζει ένα θέμα.

- Την αυτοεκτίμηση και τη συνειδητοποίηση της προσωπικής του αξίας (Σφυροέρα, 2002, Αράπογλου κ.α. 2003).

Συνοψίζοντας, η μέθοδος project θεωρείται ότι βελτιώνει την ποιότητα της διδασκαλίας καθώς δημιουργεί ένα ευέλικτο μαθησιακό περιβάλλον, πλούσιο σε ερεθίσματα και εμπειρίες, που δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να αξιοποιήσει το υφιστάμενο δυναμικό του, αλλά και να το επεκτείνει προς την κατεύθυνση της συνολικής του ανάπτυξης (Φωτίου & Σουλιώτη, 2006).

Συμπεράσματα

Η αποδοχή της μεθόδου από τους εκπαιδευτικούς και η σωστή εφαρμογή της αποτελεί σημείο κλειδί για την διατήρηση ή εξάπλωση της μεθόδου και σε πολλά μαθήματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι στόχοι της εκπαίδευσης αλλάζουν και κατά συνέπεια, αλλάζουν και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται με σκοπό να ικανοποιήσουν τις νέες ανάγκες. Η μέθοδος project έρχεται να συνδράμει στη χειραφέτηση του μαθητή και να τον ενισχύσει στην προσπάθεια του να ανταποκριθεί θετικά στις προκλήσεις των καιρών. Η εκπαίδευση οφείλει να ενδυναμώσει και να ενθαρρύνει το μαθητή να δει τον εαυτό του ως ενεργητικό διαμορφωτή και ρυθμιστή της ζωής του μέσω των δεξιοτήτων που κατακτά, δεξιοτήτων που δυναμώνουν την πίστη στην προσωπική του ικανότητα να αντεπεξέρχεται επιτυχώς στις συνεχείς προκλήσεις που φέρνει η ζωή.

Abstract

The role of the teacher is changing as schools do not exist only to offer knowledge but have to offer to students abilities on how to manage information. Teachers have to offer chances to all of the students on how to use knowledge in their lives. All issues should be seen interdisciplinary and through real life situations. The project method incorporating all the above has educational use while it changes the traditional role the teachers used to play.

Βιβλιογραφία **Ξενόγλωσση**

- Church, R. L., & M. W. Sedlak (1976). *Education in the United States: An interpretative history*. New York: Free Press.
 Frey, K. (1998) Η μέθοδος Project (μτφ. Μάλλιος, Κ.). Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

- Katz, L.G. & S.C. Chard (2000). *Engaging Children's Minds: The Project Approach*. 2nd Edition. Ablex
- Kilpatrick, W. H. (1925). *Foundations of method: Informal talks on teaching*. New York: Macmillan.
- McCourt, F. (2005). *Teacher Man*. New York: Scribner.
- Newman, J. (1998). *Tensions of Teaching*. New York: Teachers College Press.
- Noye, D. & J. Piveteau (1999). *Πρακτικός οδηγός του Εκπαιδευτή*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (1999). *Η εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Tippelt, R. & A. Amoros (2004). *Theory and practice of the project-based method*. Technological Cooperation, System Development and Management in Vocational Training. Mannheim. Germany.
- Wiggins, G. & J. McTighe (1998). *Understanding by design*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Ελληνική

- Αράπογλου, Α., Καραντενίζη, Ε., Μαβόγλου, Χ. & Η. Οικονομάκος (2003). «Η μέθοδος Project για τη δημιουργία σχολικών ιστοσελίδων». Πρακτικά του 2ου Πανελλήνιου Συνεδρίου των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, Σύρος "Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική πράξη"
- Καφετζόπουλος, Κ., Φωτιάδου Τ., Χρυσοχόος Ι. (2001). Φυσικές Επιστήμες, Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Ξένες Γλώσσες: Διαθεματική προσέγγιση και πρακτικές εφαρμογές, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο 6, 190-204.
- Κορομπόκης Δ., & Κοτίνης Χ. (1999). "Θεσσαλονίκη: το project", *Virtual School, The sciences of Education Online*, τόμος 1, τεύχος 4.
- Κουλαΐδης, Β. (2007). Επιμελητής έκδοσης. Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αθήνα: ΟΕΠΕΚ.
- Σφυρόερα Μ. (2002). *Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Φλουρής Γ. (1992). Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Φωτίου Π. & Ε. Σουλιώτη (2006). Η μέθοδος project στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. 1ο εκπαιδευτικό συνέδριο με θέμα «Το ελληνικό σχολείο και οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας»

- Χανιωτάκης Ν.Ι. & Ι.Δ. Θωίδης (2001). *Διαθεματικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στο ολοήμερο σχολείο*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σελ 239 – 270.
- Χρυσαφίδης, Κ. (1995), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Νηπιαγωγείο*, 1ο μέρος, Αθήνα: Σύγχρονη Εκπαίδευση, 81: 71-78.
- Χρυσαφίδης, Κ. (2002). Βιωματική- Επικοινωνιακή Διδασκαλία (Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο Gutenberg, Αθήνα